

МЕТОДИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ МОРФОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНИ

Гаврилін П.М. – д.в.н., професор

Оліяр А.В. – к.в.н., доцент

Шулешко О.О. – к.в.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрний університет

Якість та результативність професійної діяльності лікаря ветеринарної медицини ґрунтується на його навиках поводитися з біологічним матеріалом та досвіді практичної роботи з живими об'єктами. Тому оцінка рівня підготовки студентів на факультетах ветеринарної медицини за дисциплінами, що формують їх професійний статус, як і у всьому світі, має носити комплексний характер із застосуванням як сучасних методів контролю, таких як комп'ютерне або письмове тестування, так і традиційних прийомів перевірки знань [4, 5]. При цьому, на сучасному рівні розвитку вищої освіти, особлива увага і певні пріоритети надаються самостійній роботі, як формі навчання, що максимальною мірою активізує пізнавальні здібності студентів [2, 4].

На кафедрі нормальної та патологічної анатомії сільськогосподарських тварин Дніпропетровського державного аграрного університету контроль знань студентів з кожного окремого модуля дисципліни анатомія свійських тварин проходить у чотири етапи. На першому етапі проводиться визначення середнього балу поточної успішності. Для цього під час лабораторних занять з трупним матеріалом або живими тваринами в процесі усного опитування кожен студент отримує оцінку за кожен окрему тему в межах модуля за чотирибальною шкалою (5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно). До другого етапу контролю допускають студентів, що повністю виконали навчальний план, середній бал поточної успішності яких, відповідно, складає 3 бали або більше.

На другому етапі виконуються тестові завдання, що складаються в кількості 150-250 за кожним модулем та мають від чотирьох до восьми варіантів відповідей, серед яких одна або декілька є правильними. Один варіант нараховує 20 завдань. За кожну правильну відповідь студенту нараховується 0,25 бала, в результаті максимальна оцінка за тестові завдання не перевищує 5-ти балів.

Третій етап передбачає письмове контрольне завдання, що складається з чотирьох контрольних питань, відповідно по два з лекційного та практичного курсів (всього питань за кожним модулем від 30 до 50). Кожне контрольне питання оцінюється за чотирибальною шкалою, після чого вираховується середній бал за завдання в цілому.

Четвертий етап – практичне контрольне завдання. Складається з трьох контрольних питань, під час відповіді на які студент повинен, використовуючи сухі та вологі анатомічні препарати або живих тварин, продемонструвати певні структурні елементи та практичні навички роботи з анатомічними

інструментами і біологічним матеріалом. Відповіді та виготовлені препарати оцінюються за чотирибальною системою з підрахунком середнього значення.

Підсумкова оцінка знань студента з певного розділу або модулю дисципліни вираховується як середній бал з чотирьох вищевказаних етапів контролю.

Залік або іспит з дисципліни виставляється за результатами середньозваженого балу з декількох (залік) або всіх (іспит) модулів із внесенням у відомості підсумкової оцінки за національною чотирибальною та Європейською (ECTS) шкалами (таблиця) [3].

1. Відповідність шкал оцінок якості засвоєння навчального матеріалу

Оцінка ECTS	Визначення	Середньозважений бал за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою
A	Відмінно	5	відмінно
B	Дуже добре	4,5 ... 4,99	
C	Добре	4 ... 4,49	добре
D	Цілком задовільно	3,5 ... 3,99	
E	Задовільно (мінімальний рівень)	3 ... 3,49	задовільно
FX	Незадовільно з можливістю перездачі	2,5 ... 2,99	незадовільно
F	Незадовільно з повторним вивченням	2 ... 2,49	

Підсумкову оцінку визначають комплексно середньозваженим балом (СБ) результатів усіх модульних контролів за формулою:

$$СБ = \frac{\sum_{i=1}^n B_i T_i}{T}, \text{ бали}$$

де, n – загальна кількість модулів за видами занять, що формують склад навчальної дисципліни;

B_i – бал за i -й модуль за національною шкалою;

T_i – час засвоєння i -го модуля (аудиторне навантаження та самостійна робота);

T – загальний обсяг дисципліни за навчальним планом.

Перелік тестових завдань, контрольних письмових та практичних питань за кожним модулем опубліковано у вигляді окремих брошур, які видаються студентам на початку кожного семестру, відповідно до робочої навчальної програми дисципліни. Перший етап контролю здійснюється під час лабораторних занять за розкладом, інші – в межах часу, запланованого на індивідуальну навчально-дослідну роботу студентів під керівництвом викладача (четвертий етап) та індивідуальну навчальну роботу (другий та третій етапи).

Таким чином, в умовах реформування вищої ветеринарної освіти в Україні на морфологічних дисциплінах використовуються як сучасні методи контролю (другий та третій етапи), так і зберігаються традиційні прийоми перевірки знань (перший та четвертий етапи), що забезпечує на перехідному

етапі поступову адаптацію методик викладання фундаментальних дисциплін до вимог Болонської угоди.

Для успішного складання модулів важливу роль відіграє самостійна робота студентів, яка в рамках реформування вищої ветеринарної освіти займає провідне та переважаюче місце в навчальному процесі. Специфікою самостійної роботи з дисципліни „Анатомія свійських тварин” для студентів факультетів ветеринарної медицини, поряд із використанням відповідних бібліотечних фондів та навчальних комп’ютерних програм, є обов’язкова систематична праця з біологічним матеріалом (розтин та препарування трупів тварин, робота з анатомічними навчальними та музейними препаратами), а також живими тваринами, що забезпечує ефективне засвоєння матеріалу з формуванням „довготривалої пам’яті”, сприяє виробленню в майбутніх лікарів ветеринарної медицини професійного відчуття „тваринних тканин”, необхідного під час хірургічних та інших маніпуляцій, створює вміння перенесення знань, отриманих при вивченні неживих об’єктів на живий організм.

Проте висока методична організація самостійної роботи з анатомії свійських тварин можлива лише за наявності належної матеріально-технічної бази для індивідуальної навчальної роботи з анатомічними препаратами в прозекторіях та музеї кафедри, за організації навчально-дослідницької роботи студентів, що включає обов’язкове препарування трупного матеріалу, а також розвитку співпраці з ветеринарними клініками, тваринницькими господарствами області та зоопарками міста з метою надання можливості студентам удосконалення знань з анатомії тварин на живих об’єктах.

Самостійна навчальна робота студентів на кафедрі організовується і проводиться під контролем викладача поза основним розкладом занять у вечірні часи в межах годин, що виділяються на самостійну роботу з дисципліни типовим навчальним планом. З метою підвищення ефективності даного виду самостійної роботи за участю викладачів кафедри та студентів зроблені навчальні стенди з остеології з відповідними позначками окремих структурних елементів кісток з виділенням видових особливостей їх будови, сухі та вологі анатомічні препарати з кожного розділу анатомії, започатковано створення анатомічного музею з акцентом на порівняльну та функціональну морфологію тварин. Необхідними елементами вдосконалення самостійної навчальної роботи на кафедрі є оформлення її аудиторій стендами з рентгенанатомії та топографії внутрішніх органів тварин. Додатковими засобами унаочнення під час навчальної самостійної роботи є колекції муляжів окремих органів, органокомплексів та тварин у цілому. Найбільш перспективними напрямками розвитку матеріальної бази для самостійної навчальної роботи є створення музейних та навчальних колекцій анатомічних препаратів з використанням сучасних технологій і, насамперед, полімерного бальзамування. Основними перевагами препаратів, виготовлених за новітніми методиками, порівняно з традиційними, є нешкідливість, екологічна чистота, наближеність фізичних якостей до природних, можливість зберігання препаратів у повітряному

середовищі, висока стійкість до різного роду пошкоджень, інформативність та наочність [1].

Навчально-дослідницька самостійна робота реалізується під час надходження на кафедру трупів та трупного матеріалу за договорами з ветеринарними клініками міста та тваринницькими підприємствами області. Анатомічне препарування здійснюється як під час лабораторних занять, так і вечірньої позааудиторної роботи. Основним результатом даного виду робіт є виготовлення та наступний захист анатомічних препаратів (навчальних та музейних). Окрім того, під час препарування викладач акцентує увагу студентів на морфофункціональних аспектах препаративаних структур, їх взаємозв'язках та особливостях будови і розвитку залежно від умов існування. Окрім формування наукового та біологічного мислення навчально-дослідницька самостійна робота студентів сприяє виробленню в них уміння проводити розтин трупів тварин, користуватися анатомічними і хірургічними інструментами, виготовляти і використовувати консервуючі розчини та спеціальні корозійні і контрастні маси.

Розвиток даного напрямку самостійної роботи студентів в умовах переходу на сучасні вимоги викладання морфологічних дисциплін є пріоритетним. Найголовнішим при цьому є індивідуалізація процесу з виділенням кожному студенту окремого робочого місця з комплектом відповідного оснащення (інструменти, холодильна камера, реактиви для корозії та контрастування). Особливої уваги потребує процес безперервного забезпечення даного виду навчальної роботи матеріалом для препарування відповідно з існуючим законодавством та ветеринарно-санітарними правилами.

Самостійна робота з вивченням анатомії на живих тваринах відбувається під час навчальної практики на базі ветеринарної клініки факультету, навчального господарства університету, зоопарків міста. Потенціалом розвитку цієї форми навчання є включення в робочу програму та створення відповідного методичного забезпечення питань вікової, породної та основ топографічної анатомії, вирішення яких створює відповідну базу для більш ефективного засвоєння клінічних дисциплін.

Оцінка якості самостійної навчальної роботи проводиться під час опитування або тестування знань студентів на підсумкових заняттях або колоквиумах. Навчально-дослідна робота завершується захистом виготовлених анатомічних препаратів з оформленням окремих, найбільш якісних із них, для використання в музейній експозиції. Самостійна робота на живих тваринах протоколюється в щоденник практики з наступним звітом перед керівником практики.

Отже належна ефективність контролю знань студентів з дисциплін, що визначають рівень фахової лікарської підготовки, в контексті адаптації вищої освіти в Україні до європейських стандартів, може бути забезпечена лише за умов застосування комплексу контрольних заходів з обов'язковим використанням в якості тест-об'єктів анатомічних препаратів та живих тварин у комплексі з письмовим тестуванням як заходом додаткового характеру. Разом із тим висока якість знань залежить від рівня ефективності і результативності самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни „Анатомія свійських

тварин” у контексті адаптації вищої освіти України до сучасних світових стандартів, що вимагають суттєве збільшення її об’єму.

Список літератури

1. Гайворонский И.В., Старчик Д.А., Григорян С.П. Современные технологии изготовления натуральных анатомических препаратов // Актуальні питання морфології: Наукові праці III національного конгресу АГЕТ. – Київ, 2002. – С.64-65.
2. Криштофорова Б.В. Проблеми самостійного вивчення базових предметів студентами у підготовці спеціалістів і магістрів ветеринарної медицини // Морфологія і Болонська угода: Зб. праць Міжнарод. наради-семінару завідувачів морфологічних кафедр. – Київ, 2005. – С.27-32.
3. Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Дніпропетровському державному аграрному університеті. – Дніпропетровськ: ДДАУ, 2008. – 66 с.
4. Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України. – Київ: Мін. освіти і науки України, 2004.
5. Рудик С.К. Анатомія в контексті Європейських ветеринарних закладів // Морфологія і Болонська угода: Зб. праць Міжнарод. наради-семінару завідувачів морфологічних кафедр. – Київ, 2005. – С.5-6.